प्रवेश सं० ४४०६७ | विषय: व्र. | क्रम सं०

नाम गोमीत रहस्यम् | ग्रन्थकार

पत्र सं० १-२५

श्लोक सं०

अक्षर सं० (पं०) ३२ | पंक्ति सं० (पृष्ठे) ८

आकार ११.१" X ३.८" | लिपि: दे ना. | आधार: कागज़.

वि० विवरणम्

001807

बी० एस० यू० पा०—३७ एम० सी० ई०—१६५१—५० ०००

आ. ३८७३

Indira Gandhi National
Centre for the Arts

Indira Gandhi National
Centre for the Arts

श्रीगणेशाय नमः ॥ ॐ अथातो यज्ञोपवीतकर्मणः उपदेक्ष्यामो यज्ञोपवीतिनाचान्तोदकेन कृत्यमुदगपवर्गं देवपक्षे पुरोप
ह्णि प्रागावर्तनादूर्ध्वं काले विद्याद्यथादेशं च सर्वाण्यपवाह्याहार्यवर्त्यं पवर्गमिरूपभोजनेप्यथाग्नि ब्रह्मचारी
वेदमधीत्यान्त्याः समिधमभ्याधास्यत्रायायायापालिंलिखच्चन्ने नुगुप्ताप्रपक्षाहत्य प्रागुदक्प्रागुदक्प्रवणे
देशे समवपारि सनुद्योपलिप्य मध्यतः प्राचीं लेखामुल्लिख्योदीचीं च संहतां पश्चान्मध्ये प्राचीं लिखेदुल्लि
ख्याभ्युक्ष्य दक्षिणाग्निं देशात्सर्वत्र भूर्भुवस्वरित्यभिमुखमग्निं प्रणयति प्रेते वाग्नहूपतोपरमे च्छिकरणं तथाति
पिनद्धं च पर्वसु मन्वायं दर्शपूर्णमासयोरग्निसमाधाने कुर्वीत वैश्यपकुलाभ्यावरीषाद्वाग्निमाहृत्याभ्याद
ध्यादपि वा वहुयाजिन एवागाराद्ब्राह्मणस्य वा राजन्यस्य वा वैश्यस्य वा पितान्यं मधित्वाभ्यादध्यात्पुण्य
वानेकं कामयतीति यथाकामयेतेन पाकुर्यात्सपदेणोत्यो समिधमभ्यादध्यातिजायापायायापालिंलिखच्चन्ने
यातरुद्धतीमवत्तीति तस्य पमाभ्युपक्रमरवात
दुतितनभिलपछेत्सएवास्यगृह्योग्निर्भवतीति तेनैवास्य मातरा कुर्वन्ती भवतीति

गृह्येऽस्मिन्होमा विधीयते पुरा प्रादुष्करणवेलायाः सायं प्रातरनुगुप्ता अप आहृत्य परिचरणीयां अपि वा सायम
विधातुं भाद्यमलिकाग्न्यस्थाल्यां मानुसारस्तमयादग्निं प्रादुष्कृत्यास्तमिते सायमाहुतिं जुहुयात्सूर्योदयात्प्रातः प्राद
ष्कृत्यादितेनुदिते वा प्रातराहुतिं जुहुयात् ॥ ॥ यज्ञोपवीतं कुरुते सूत्रं वस्त्रं वापि वा कुशरज्जुमेव दक्षिणं बाहुमु
द्धृत्य शिरोऽवधाय सव्येऽंसे प्रतिष्ठापयति दक्षिणं कक्षमन्ववलम्बं भवत्येवं यज्ञोपवीती भवति सव्यं बाहुमुद्धृत्य
शिरोऽवधाय दक्षिणेंऽसे प्रतिष्ठापयति सव्यं कक्षमन्ववलम्बं भवत्येवं प्राचीनावीती भवति पित्र्ये त्वेव गा
वीनावीती भवत्युदङ्मुखः अन्तः पाणी पादौ वाप विशय शिरो वामेढ्रं परिमृज्य त्रिराचामेद् द्विः परिमृज्य सकृदुपस्पृश्य शिरो
मुखे दृढ्रियाण्युपस्पृशेदक्षिणेन नासिके चक्षुषी श्रोत्रे नाभिं हृदयं शिरो
पस्पृश्य प्राङ्मुख उदङ्मुखो वा तिष्ठन्नासीनो वा विलोकयन्ना प्रणतो नाङ्गुलीभिर्नातीर्थेन न सशब्दं नानवेक्षितेन नाचामेत्
न तीर्थे कदम्बस्थवस्त्र पित्वोत्तरीयं तेनोत्ताभिर्नेसके नाभिर्नवसोपानत्को न तिष्ठन्नाचामेत्

Indira Gandhi National Centre for the Arts

नप्रसार्य चांततः पत्युपस्पृश्य शुचिर्भवति हृदयस्पृशात्वेवाप स्याचामेदुच्छिष्टो हैयातोन्यथा भवतीत्यप्र
मुपस्पृशोनानिसुक्तो तुर्बास्नातो कोबाविपरिधापचरण्यामा यस्य प्रमस्मा नेवाचांतः पुनराचाम
ता॥२॥ अग्निमुपसमाधाय परिसमुह्य दक्षिणजान्वक्तो दक्षिणाग्निमदितेनुमन्यस्वेत्युदकांजलिं प्र
सिंचेदनुमतेनुमन्यस्वेति पश्चात्सरस्वत्यनुमन्यस्वेत्युत्तरतो देव सवितः प्रसुवेति प्रदक्षिणमग्निं पर्यु
क्षेत्सकृद्वा त्रिर्वा पर्युक्षणं तान्व्यतिहरन्नभिपर्युक्षेद्धोमीयमथ हविष्यस्यान्नस्याग्नेर्नुरूपाल्के तस्य
वाहुतस्य वा कृते चेत्स्यात्स्यानुरूपाल्मोदकं कृत्वाः प्रपदि दक्षिणपाणिमवागेवान्वाः प्रसनयाचरुस्थाल्या
वाहुतस्य वाकृते चेत्सदा स्यानुरूपात्सोदकेनुत्ताः पदिदक्षिण पाणिमुत्तरां मध्ये वापराजितायां चदिशीतिसायं प्रथमप्रातः स्वीप
भास्वेरायै वाः स्नपृस्वा हेति तीन्द्वीलक्ष्मीमुत्तरांमध्ये वापराजितायां चैव दिशि सिमिधमाधायानुपर्युक्षणत्येवोदकांजली
स्वाहेति र्वीलक्ष्मीमेवोत्तरां मध्ये चैवापराजितायां चैवदिशि समिधमाधायानुपर्युक्ष्य तपेवोदकांजली
न्प्रसिंचेदन्वमं स्था इतिमंत्रविशेषः प्रदक्षिणमग्निं परिषिच्यापानाहैनिनीयप्ररपिलोचनसंप्रतिष्ठा

[illegible]

उपलीप्यपर्यामेवमन्ततं ... अग्नेनुरूपाबाहात्वयेबाजीविता यत्स्यादयाप्युदाहरेति कामं गृह्येग्नेपली
प्यपर्यायेमेवमततं ऊर्ध्वं गृह्येग्नेरनुरूपा बाहात्वये बाजी निर्भवतीति निष्ठितेसा पमामात्रात राध्य रतमिति प्रवाच
नुरूपात्सायं प्रातर्होमो गृहाः पत्नीगृह्यएषोग्निर्भवतीति निष्ठिते सायंप्रातरोनस्मै नमस्ते न्माहाहेत्युपाः ॥३॥ प्रपवाग्यताव
पेदेतमगपायाचा शुचिर्भूत्वा प्रतिसपत्यामित्युवेलस्मै नमस्तन्माहाहेत्युपाः ॥ अथ वाग्यताव
पदेतमगपायाचा शुचिर्भूत्वा प्रति अपत्यामित्युवेलस्मै ... सिद्धमिति पिमिः कामः संभावतारू हविष्यस्यान्नस्यादत्यह विश्वेभ्यो जनेरूपासि
लोनरेगृहष्वतान्नसंः सिद्धमितिपिमिः कामः संभावताः हविष्यस्यान्नस्या ... सोविष्टकृत्युत्तराः पवलीन्हरेदाध्यतो यंतर्वी
व्यार्ग्नेनुरूपासूलीपाणिनेव प्राजापत्या सर्वाहुतिर्भवति सोविष्टकृत्युत्तराः पवलीन्हरेदाध्यतो
सुभमिहेतासम्वेदेपानिनीयचतुर्दीवलिं निदध्यात्सहदेततः परिषिचेत्सयत्प्रथमं निदधातिसपार्थिवो
वलिर्भवत्यथयद्द्वितीयः स वायव्योयत्तृतीयः स वैश्वदेवो पश्च तुर्थः स प्राजापत्यो थापरान्वलीन्हरेदुद
धानस्य मध्यमस्य द्वारस्य देवतः प्रथमो वलिर्भवत्याथोधि वनस्पतिभ्यो द्वितीयस्माकाशाय स्त्रीयोऽपा
परवलि ... यनेगाधिवच्चेगासकामायवावलिर्भवतिमन्यवेवाः ... प्येतवलि

[illegible]

गमङ्गिरस्यासिंस्याः वसलशिदाक्षिणाग्निनेयेतस्मित्तस्मिन्भवत्यासीनपद्माग्नेनोजुहुयात्सोनःपितृभ्यो
दघाप्येयापपादमितरास्वपवैवेतान्मावह्नसेहलीनहरत्पियान्वा बुलाणांदेपतीपयेतिगृहमेधिवलं।
दत्सापश्चातःपुमानितिसर्वस्यैवान्नस्यतान्वलीन्हरेत्मिग्रस्य वास्वस्त्ययनस्य वाः पाघस्य वायस्ता
देवनिवर्तेतपघेकस्मिन्कालेद्वोहिपवो प्रदेयेतामन्यतरस्यहत्वाकृतमन्यतय घेकस्मिन्कालेपुनः
पुनरन्नेपच्यमानेसहदेवतवलितन्त्रे कुर्वीतपघेकस्मिन्कालेबहुधान्नंपच्यमानंगृहपतिमहानसादेवतं
३ वलितन्त्रंकुर्वीतयस्यत्वेषामग्रतःसिद्धमिपुनर्भग्नोहत्वाग्रासमात्रंपदत्वाभुञ्जीतपस्योजघन्यपु ३
नीतेवेत्सुयाप्युदाहरस्मैतस्यवलिहरणस्यातेनामप्रवृत्तीतभवतिहैजास्यतत्पत्वेवास्यवलिः
हरघवेभ्यो भाधीहिभ्योधापवेभ्यःसत्वासत्यानामवलिर्भवतिदीर्घायुर्हैवभवतिविज्ञायतितफलो
करणानामाचामस्योपाञ्चितिवलीः।हरेत्सरोज्ञोभवति।।४।।अथदर्शपूर्णमासयोःसध्यापौर्णमसी
इत्यग्निभवति

मुपवसेदुत्तरामित्येकेऽथपदहंश्चन्द्रमानदृश्येततामामावास्यांपहरीनाउपवसत्याःपत्नादयोभिषड्व्याख्याम
वास्यनतिविप्रापर्वंपदमभिप्रजतेपौर्णमासेनापरपत्नयःपरमाविधृतःस्पर्शाच्चन्द्रमसःसापौर्णमासीपःपर
मःसकर्मसामावास्पोपदहस्त्वेवचन्द्रमानदृश्येततामामावास्यांकुर्वीतदृश्यमानेप्यकल्पःताधाभवती
तित्रपःपौर्णमासीकालाभवतिसम्पावास्तमितोदितावा।अथदहःप्रस्तोभवतिपयोगवेतस्यतानस्या
भावोभवत्यधियीतवानदिग्धायापर्वागमनेपक्षस्पयदहस्त्वनस्त्योभवतितदहःपूर्वाह्नएवप्रातराहुति
हुत्वेतदग्नेस्थण्डिलमावपनसमंतपर्युपलिपत्यथेध्मानुपकल्पयतेरवादिरान्वापालाशान्वाखादिरपा
लाशालाभेविभीदकतिल्वकवाधकनिंवनिर्वाजवृक्षश्लेष्मातकवर्जंसर्व
वनस्पतीनामिध्मोयथार्थःस्याद्विगुणावानिप्रतिलक्षनाःकुशावहिःपलललेनःपितृभ्यःस्तेशालाभेष्ट
कृत्स्नाग्रशीर्षवल्वजमुतवनलशुठवर्जःसर्वतृणान्यास्यःस्याल्लीपाकीयान्वीहीन्वायवान्वावसस्या

ओं ४

लीमेदृशः स्तुवमनुगृह्णात्यपइतिपानिचानुवल्समुदाहरिष्यामीनतदहः प्रस्रेत स्रादपिगहनेमेपादय
तस्तुपनेशीपान्नविक्रीणीताषकुवादीस्यात्सत्यविवदिषेद्यापराहएवाह्नेयापवसथिके दपतीभुंजी
यातां पदेनयोः काम्यः स्यात्सर्पिर्मिश्रः स्यात्कुशसेन॥ मानतेत [illegible] माहावाचाकृतावाएतस्यमान्नु
[illegible]कृतिर्भवतियैपवसथिकेनाश्नात्यनीश्वरोहत्रोधुकोभवत्यकाम्याजनानापापवसीयसीहास्यप्रजाभ
ओं तिर्यपवसथिके भुंक्ते ईश्वरोहभवत्यहोधुकः काम्याजनानांवसीयसीहास्यप्रजाभवतितस्माद्यत्काम ४
यतोपवसथिकेभुंजीयातामधएवेताः रात्रिः शयीयातांतेभवतुजागृम्भिश्चावेवेमाः रात्रिं विहरेयातां ४
मितिहयोस्मिन्मूलगावेनचिद्यानुगृह्णीयातांलेववानुत्येष्यःकर्मण्यानमवसन्तुपवसेदित्याकुरूप्यामते
मवतीतिपद्याकामयेततद्यानुपदिस्मेवहितान्नेरप्युपवसथाभंतिपश्चाम्नायीविदध्याद्यधाकल्पं
सातराकृतिः कुशाग्न्याग्निपरिस्मदक्षिणतोग्नेः सागर्भोदर्भोनास्तीर्यतेषां उत्तरास्तत्पद्युर्वस्ति
स्यात्सर्वपुरुलीम्
ठ२

ष्ठःसव्यसव्यस्यपालेरंगुष्ठेनोपकनिष्ठिकयाचांगुल्याग्नलालनात्तणमनिलनत्वदक्षिणपरामृश्नेशोनि
रस्यतिनिरस्तः पराबसुरित्युपउपस्तृणा यज्ञोपवीतोपविश्यास्यावसाःसदनेसौदामोक्षणिमपिमुत्वा
वाम्यतः प्राञ्जलिरास्तस्माकर्मणः परिवसानाङ्क्षेतयज्ञसः सिद्धिनापजिपायाचवेदपयपजिपाव
चवदेवसवीमचयन्नुचोजपेदपिवानमोविश्वेवइत्येवबूयाघयुवाउत्तपविकीर्षेदनेचवब्रसलेचवे
तेनेवकल्पेनछत्रेयोत्तरात्सगवोत्कृमहलुदक्षिणेवुवाग्नेरालनेनिधायतेनेवस्त्यात्रव्याप्यानेयवेदेतहि
प्रक्षाल्यवलयुक्लेपहात्यसर्पेचपश्चादग्नेःप्रागगर्भोदर्भोनास्तीर्याथसादयत्यथहविर्निर्वपतिव्रीहि
हान्वापवोन्वाकं देवाचरुस्थाल्यांवाःमुष्मैत्वाजुष्टनिर्वपामीतिदेवतानामादेशः सकृद्विसल्मीक्ष्म
वपम्वात्तात्रुष्मेवहंतुमुपक्रमतेदक्षिणतरात्पात्रिपलीकृताःसकुलाःक्रिदेवेभ्यःसन्नूलयादित्या
कुहितेनुच्यप्तससलापित्रम्यइतिपवित्रांतर्हिताःसकुलानावपेल्लुश्चालक्ष्मतमिवस्याल्लीयाके अपयेन्म

Indira Gandhi National
Centre for the Arts

दक्षिणमुदायुवंष्ठतमभिघार्येद्गुदास्यप्रत्यभिघारयेदग्निमुपसमाधायकुशैःसमंतंपरिस्तरणंयात्पुरस्तादक्षि
त्मउत्तरंतपश्चादितिसर्वतस्त्रिवृतंपंचवृतंवावकुलमयुग्मसंहतंप्रागग्रैरग्रेर्मूलानिछादयन्पश्चाद्वासि
पदक्षिणतःप्रावप्रकर्षतितथोत्तरेणदक्षिणेनराणपन्नाभिकुर्यादेवपरिस्तरणंन्यायःसर्वेष्वाहुतिमत्सुप
रधीनप्येकेकुर्वंतिशमीपालाशयोरन्यतरेणोत्तरतोपालैःस्रुवःप्रणीताभाजनंवास्यादित्येकेवर्हिश्चिस्थालीपा
कमासाद्यप्रपयन्नाधापाज्यःसंस्कुर्वीतसर्पिस्त्वेलेदधिपयापवागव्यानतनेषुववर्हिषःप्रादेशमात्रपवित्रे
कुरुतेऽपांमनदीपुछिन्नत्तिननखेनपवित्रेस्थावैष्णव्यावित्यथेनाद्भिरनुमार्ष्टिविष्णोर्मनसापूतेस्थइ
तिसहपात्पुनात्युदग्ग्राभ्यामपवित्राभ्यामंगुष्ठाभ्यांचापकनिष्ठिकाभ्यांचांगुलिभ्यामभिसंगृह्यप्राक्कुशाग्राभ्यां
५ नातिदेवस्त्वासवितोत्पुनात्वच्छिद्रेणपवित्रेणवसोःसूर्यस्यरश्मिभिरितिसहपयुष्मादित्सलोमपथेनस्मज्जि
मुख्यागन्नावुज्जेदयतदास्यमाधेश्रियादगुदासपदेवमाज्यस्यसंस्कारणकल्पोभवतीति॥७॥इदंमाज्यम

त

पास्थालीपाकःपर्युक्ष्यस्थालीपाकस्याज्यमानीयमेक्षणेनोपघातंतेनुमेवोपक्रमेतेपधुवाउपस्तीर्णाभिघा
रितेनुकृष्यदान्यमागाववमथमोन्कृपाचतुर्गृहीतमाज्यगृहीत्वापर्वाणेतेनुष्गणामग्नयेस्वाहेत्युत्तरतःसप
तिदक्षिणतःप्राक्काजुहुयादथहविरुपस्तीर्यावघतिमध्यात्पूर्वार्द्धाच्चानुरवतीचेअवतिमध्यात्पूर्वार्धात्पश्चार्धा
तिपर्वावृत्तीचेदवत्याभिघारयत्यवदानानिप्रत्यनक्त्यवदानस्थानान्यथायातयामतायाअग्नयेस्वाहेतिमध्येजु
का॰ सहोत्रियोर्निनेवकस्येनाथस्विष्टकृतउपस्तीर्यावघत्युत्तरार्द्धपूर्वार्द्धात्सकृद्द्वेअभियिष्टादिरभिघारयेघपु
क्तीस्याद्विरुपस्तीर्यावदायद्विरभिघारयेन्नप्रत्यनक्त्यवदानस्थानेयातयामतायाअग्नयेस्विष्टकृतेस्वा
नोर्धहर्धार्द्धेजुहुयात्सहाभ्यामाहुतिभिरसंसक्तमभिजुहुयात्साधुस्विष्टकृतेऽस्माबाधागुरोऽव्छकपरिसमूहनमि
वर्हिःपर्युक्षणमान्यमाज्यभागौचसर्वेभ्यःसमवदायस्तुदेवसोविष्टकृतेसुहोतिकुलेतन्मेदणमनुप्रहरेल
ल्पवैतेनार्द्धेस्येनंजीतनस्तुवमनुप्रहरेदित्येकेऽस्माद्गृशान्नेपरवानाहिताग्नेरुभयोर्द्मोर्हणेमासमपास्या

Indira Gandhi National
Centre for the Arts

कस्यादाग्नेयोथाग्नीषोमीयो वा हिताग्नेः पौर्णमास्यामैंद्रो वैंद्राग्नो वा माहेंद्रो वा मावास्यायामपि वाहिताग्नेरप्युभ
यो दर्शपूर्णमासयोराग्नेय एव स्यात्समिधमाधायानुपर्युक्ष्य वहिर्वास्तु वैरोपितत्तरवेवर्हिषि कुशानुष्छिमादायाज्ये
वा हविषि वा त्रिरवदधाद्ग्नाग्निमध्यानि मूलानीत्यनुः रिहाणा व्यंतु वयः इत्यपैन मझिरभ्युक्ष्याग्नाव पर्युक्षेदिघः व३
पशूनामधिपतीरुद्रस्तंतिचरो वृषापशूनस्माकं माहिंसीरेतदस्तु हुतं तव स्वाहेत्येतद्यज्ञवास्त्वित्याचक्षते।
अथैनदुर्विरुछिष्टमुद्गृहास्यादेकत्य मस्मेनोप्यप्येछन्तेतितर्स्त्यित्रिषेद्वालेनास्याद्विनतुत्प्यानीति हृयदस्यैव
दर्पेतथ्यपदस्यान्यदन्तमुपलिप्तः स्याद्धप्रवासेगाप्ते तेनोपस्थेत्स्पर्णपात्रोदहिणातवलेरोदघाले॥ संयम
संगान्तस्यापरपिनाहेत तस्य वास्तु तस्य वा पिता कलानामेवेतेष्वर्णपात्रेपात्रमित्याचक्षतेत्वलिवेचकमलिकृपाक ६
पक्षेऽष्टकृपः होता भवति स्वर्णपात्रेवमः पाक यज्ञानां दक्षिणा परिमितवराधमपि हस्तुतः पूजवनेन्द्राग्नेनस्या
लीपाकेनेष्ठा यात्रः सहस्त्रालिदत्तवध्यपदिगृह्यानोत्स्यपमातर्हीमयोर्दर्शपूर्णमासयो हव्यैवाहातारं वानाः
[illegible]
स्यामान्तस्य मैतेनेवाचनारोनहव्यं [illegible]

लिस्रेतापि वाय यज्ञियानामेवौषधिवनस्पतीनां फलानि वा पलाशानि वाप्सु पयिला जुहुयाद्यप्येवं वा तते जुहुयादितिह
स्माहपाकयज्ञेष्वेडाकृतं स्ववाकृतस्यमाग्निं भवतीति नाधृतो वाल्लक्षणेस्यादित्यथाप्युदाहरन्ति यावन्नहुयेत भोजने
नैवतावत्संतनुपादपूर्वदाभिगछेस्यतिजुहुयादेवमप्यस्यव्रतं संततंभवतीत्येतोतउर्ध्वं हविराहुतिषुन्यायमंत्रातं
स्वाहाकारमाज्याहुतिष्वाज्यमेवस्त्वस्तोपघातं जुहुयान्नाज्यभागेन स्विष्टकृदाज्याहुतिष्वनादेशेपुरस्तादेवोपरि
ष्टाच्च महाव्याहृतिभिर्होमोपघाताग्निग्रहणेतथाचगृहकर्मस्य पुनरयनेगोदानेपट्टतेकर्मणि वामदेव्यगानं शांत्यर्थं
शांत्यर्थं॥२॥ इतिगोभिलसूत्रे प्रथमप्रपाठकः॥ ॥ उपलेपनद्वेदारान्तर्वीतलक्षणप्रशास्त्रान्तुमालेनतदलोभेपिंडा
भ्यासीतापाकृदायोक्ष्यानुपयादादेवनादरहनादितिरणात्स्तर्वेभ्यः संभार्येनवमः समान्त्वातलक्षणमालमाधा
वकुमारीउदनाममेषेषमेवतुपमम तेनास्येतिकस्मिनतीरपरथिवी मृतासर्वमिदमसोमपादितितस्यानामहि
त्वैषामेकंगतस्ताप्तिवृतात्तर्वेषाचतुलिंगहूतीमुपपद्यतंसभायमपिलेकेशीतेवैपवेमोषवीहृतः स्तुहुत्स्वरोचि

Indira Gandhi National
Centre for the Arts

मेनसशरीरां त्रिर्ज्वलन्त्यभिष्ठित्वेत्काणेनेवंदेत्सोमनमदोनामासीतिसमानयानुमितिपतिनामगृह्यपात्स्वाहाकारां
नाभिस्पृशस्यनुत्तराभ्यामावषेदंनातिकर्मेतस्याग्निमह्णातुरस्ताछालायाउपलिप्तेग्निरूपसमाहितोभवत्युत्त
जन्मानामेकाधुवालगापाकललमापृष्पिलासहोदकुंभःशावृतोयास्पतोग्नेणाग्निपरिक्रम्यदक्षिणतउदङ्मुखो ६४
वतिष्ठतेमाजनेनान्यःशमीपलाशमिश्रान्स्थालानाःस्थलुरंजलिमामोछपेलोपसादयेतिपश्चादग्नेर्धवतुत्र ला
वामपस्याःपाणिंगृहीत्वावतिसप्तिरस्कासाल्लुताभवत्सप्रहतेनवससनेनपतिःपरिदध्याद्यास्मकृतनितितुपश्चाप
रिधत्तधत्तवाससेतिचयाहूतापञ्चापवीतिनीमभ्युदानयेजपेत्सोमाद्दद्रूधर्वीपेतिपश्चादग्नेःसवेष्टितकट ७
७ मेवंजातीयंवान्यत्सदाप्रवर्त्तेपत्नीवाचयेत्जपेपतिर्मानः।पाःकस्तामितिस्वेपजयेदनपत्याग्रास्याइतिवर्हिषो
तेवंदांतमापयेल्लुवैंकरोतेदक्षिणतःपाणिंगृहस्यापविशातिदक्षिणेनपाणिनामदक्षिणमंसमन्वारब्धायाःप्र
गस्याकृतीर्जुहोत्यग्निरेतुप्रथमइत्येतस्मत्तिभिर्महाव्याहृतिभिश्चंडपकृत्तमस्तामिश्वनुर्धीमा॥१॥कुमार्या

वधूर्ज्ञला१ तथाक्रमेति ५

तिष्ठतोनुपृष्ठंपतिःपरिक्रम्यदक्षिणतउदङ्मुखोऽवतिष्ठतेवध्वंजलिंगृहीत्वाधर्षमाताभ्रातावालाजानादायभ्राता
वावधूमावमयेदश्मानंदक्षिणेनप्रपदेनपाणिग्राहोजपतीममश्मानमारोहेतिसकृत्संगृहीतंलाजानां
मंजलिभ्रातावावपतितंहोवहस्ताग्निभिधारितमग्नौजुहोत्यविच्छिदंत्यंजलिमियंनार्युपब्रूतइत्यर्यमणंनुदे
वंपूषणमित्युत्तरयोर्जुहोतिपतिर्यथेतंपरिक्रम्यदक्षिणमग्निंपरिणयतिमंत्रवान्वाब्राह्मणःकन्यलापितृ
भ्यइतिपरिणीतानयेवावतिष्ठतेतथाजपतितथावपतितथाजुहोत्येवंत्रिःश्वर्पकोणेनावशेषमग्नावोप्यप्रागुदी
चीमभ्युत्क्रमयेत्यवृमिषइतिदक्षिणेनप्रक्रम्यसव्येनानुक्रामेन्मासव्येनदक्षिणमतिक्रामेतिब्रूयादी
हकाम्रतिमंत्रयेततसुमंगलीरियंवधूरित्यपरेणाग्निमोदकानुसंपन्नस्पाणिग्राहंमूर्द्धदेशेवसिंचतिततएनां
मजेवित्यपरेणाग्नेर्दक्षिणापाःसव्येनपाणिनांजलिमुपादायदक्षिणेनपाणिनादक्षिणंपाणिंसांगुष्ठमुत्तानंगृह्णी
यात्ताःशद्वपाणिंगृह्णामीतिपाणिग्राहस्पतिर्ग्रभाग्निरिविसमाप्तम्हंइति॥५॥आग्निहोत्रादिशीपद्वाब्राह्मणकुलमभिरूपंतल्प

Indira Gandhi National
Centre for the Arts

पा॰

ग्निरुपसमाहितो भवत्यपरेणाग्निमानडुहं रोहितं चर्म प्राग्ग्रीवमुत्तरलोमास्तीर्णं भवति तस्मिन्नेनां वाग्यतामु
पवेशयति सा खल्वास्त एवा नक्षत्रदर्शनात्प्रोक्ते नक्षत्रे षडाज्याहुतीर्जुहोति लेखासंधिष्वित्येताभिराहुते हुते
स्तु संपातम् [illegible] निवध्वा [illegible] निष्क्रम्य ध्रुवं दर्शयति ध्रुवमसि ध्रुवाहं पतिकुले भूयासममुष्या
साविति पतिनाम गृह्णीयादात्मनश्चारुन्धतीं च रुद्धाहमस्मीत्येवमेवा [illegible] त्रिरात्रमक्षारालवणाशिनौ ब्रह्मचारि
नुमं त्रितागुरुं गोत्रेणाभिवादयते [illegible] विष्णुमन्त्रं प्रथमं परिजपितं भुञ्जीत [illegible] वासमश
लाभे [illegible] केदेशा ८
८ नीयः स्थालीपाकं कुर्वीत तस्य देवता अग्निः प्रजापतिर्विश्वेदेवा अनुमतिरित्युद्धृत्य स्थालीपाकं [illegible] गोदक्षिणा॥ [illegible] हत्याऽसु
णाणिनाभिमृशेदन्नपाशेन मणिनेति भुक्त्वोच्छिष्टं वध्वै प्रदाय यथार्थं [illegible] प्रतिमन्त्रपेतं [illegible] महाव्याहृतीश्च
कि॰ [illegible] मित्येतास्वे [illegible] निचतुष्टयान्

९

[illegible] स्वे पतिनेवा [illegible] त्रि [illegible] तितमेवो
पान चमा [illegible] विमोत्येयानं विपर्यासेन [illegible] पत्स्युपमेवाग्निः [illegible] मदेव्यंगीला
वसमाधाय व्याहृतिभिर्हुत्वा [illegible] पतिशा [illegible] विदभिश्च [illegible] तीहगावः प्रजा
रोहत्स्वाहेत्युवामदे [illegible] पतिपुत्रशीलसंपन्नो [illegible] कलानि [illegible] कुमारं भूताम्स्रो
[illegible] पञ्चमिति तस्याः कुमारमुपस्थ [illegible] [illegible] गोत्रेणाभिवा [illegible] ॥४॥
४ [illegible] जुहोत्यस्याग्निरेतु प्रथम इति समामालुसमि [illegible] प्रायश्चित्ताज्याहुतीर्जुहोत्यग्ने प्रायश्चित्ते इति चतुर [illegible] स्थानेवापुत्र
[illegible] नुर्वीक [illegible] ग्निमुपसमाधाय प्रायश्चित्ताज्याहुतीर्जुहोत्यग्ने प्रायश्चित्ते त्वं देवानाम [illegible]
दस्यर्थाः समस्य पञ्चमीं [illegible] हुत्वा हुते हुते स्तु संपातमुदपात्रे [illegible] सर्वेषा [illegible] कालोदक्षिणा
[illegible] त्रिरात्रात्संभवन्तीत्येके [illegible] ऋतुमती भवत्युपरतशोणिता तदा संभवकालो [illegible] समाप्य [illegible] संभवतः [illegible]
नाव [illegible] लिस्मतपर्वता [illegible] सिनीवालीति च [illegible] संभवतः

मि॰

२

तीयस्य गर्भमासस्यादिसदेशे पुंसवनस्य कालः प्रातःसशिरस्काप्लुतोदगग्नेषु दर्भेषु पश्चादग्नेरुदर्भेषु
रुदगग्नेषुदर्भेषु प्राङ्मुख्युपविशति पश्चात्तिष्ठस्थापदक्षिणेन पाणिना दक्षिणमंसमन्ववमृश्यानन्तर्हितं
नाभिदेशमभिमृशेत्पुमांसौ मित्रावरुणावित्येतयर्चाऽथ यवायोर्धमथापरं प्रागुदीच्यां दिशि न्यग्रोधस्तु
ङ्गामनुभयतः फलामस्रामामक्रिमिपरिसृप्तां त्रिः सप्तैर्यवैर्माषैर्वा परिक्रीयोत्थापयेद्यद्यसि सौमी सोमाय
त्वा राज्ञे परिक्रीणामि यद्यसि वारुणी वरुणाय त्वा राज्ञे परिक्रीणामि यद्यसि वसुभ्यो वसुभ्यस्त्वा परिक्री
णामि यद्यसि रुद्रेभ्यो रुद्रेभ्यस्त्वा परिक्रीणामि यद्यसि विश्वेभ्यो देवेभ्यो विश्वे
भ्यस्त्वा देवेभ्यः परिक्रीणामि यद्यसि मरुद्भ्यो मरुद्भ्यस्त्वा परिक्रीणामि यद्यसि ... तेषु कर्मसु परि ९
९ भ्यस्त्वा देवेभ्यः परिक्रीणाम्योषधयः सुमनसो भूत्वास्यां वीर्यं समाधत्तेयं कर्म करिष्यतीत्युत्थाप्य तृणैः परि
धायाहृत्य वैहायसीं निदध्यात्स्नातः ... पत्नी कुमारी वा प्रत्याहरती दिनेषु प्रातः
सशिरस्काप्लुतोदगग्नेः प्राग्ग्रीवेषु दर्भेषु पश्चादग्नेरुदङ्मुखी ... पश्चात्तिष्ठस्थापदक्षिणस्य
१ यद्यसि रुद्रेभ्यो रुद्रेभ्यस्त्वा परिक्रीणामि ... इत्यादि ...

पाणेरङ्गुष्ठेनोपकनिष्ठिकया चाङ्गुल्याभिसंगृह्य दक्षिणे नासिकास्रोतस्यवनयेत्पुमानग्निः पुमानिन्द्र इत्येतयर्चा
पाणेरङ्गुष्ठेनोपकनिष्ठिकया चाङ्गुल्याभिसंगृह्य ... प्रातः सशिरस्काप्लुतोदगग्नेः प्राग्ग्रीवेषु दर्भेषु पश्चादग्नेरुद
ङ्मुख्युपविशति ॥ अथ सीमन्तकरणं प्रथमगर्भे चतुर्थे मासि षष्ठेऽष्टमे वा प्रातः सशिरस्काप्लुतोदगग्नेः ... प्रागाग्नेय
गग्नेरुदर्भेषु प्राङ्मुख्युपविशति पश्चात्तिष्ठन्पतिस्थापयुग्मेनोदुम्बरशलाटुग्रप्सेन त्रिश्वेतया च शलल्या ... राकामहमित्येतयर्चा
मूर्ध्नि सीमन्तयति भूरिति दर्भपिञ्जूलीभिरेव प्रथमं भुव इति द्वितीयं स्वरिति तृतीयमथ वीरतरेणायेनादितेरित्येतयर्चा
दर्भपिञ्जूलीभिरेव ... कृसरस्थालीपाकमुत्तरघृतमवेक्ष
यत्कामा ... राकामहमित्येतयर्चा त्रिः श्वेतया ... स्वयं भुञ्जीत वीरसूर्जीवपत्नीति ब्राह्मण्यो मङ्गल्याभिर्वाग्भिरुपासीरन्
सोष्यन्तीहोमः ... पुत्रमरदिति ...
जातकर्म ... प्रतिष्ठिते वत्सोपरि ... कुमारं जातमात्रं ... पाणी ... नाभिकृ
न्तनं ... नामधेयं ... इत्येतयर्चा ... स्वपाणेरङ्गुष्ठेनोपकनिष्ठिकया चाङ्गुल्या
तेन नक्षत्रप्रतिधाने ... पर्वोपपदं ...

...

मिर

मिसंगल्यकुमारस्यजिह्वायांनिमार्ष्टीयमात्तेतितथैवमेधाजननंसर्पिःप्राशयेत्ततःसुवर्णेनवादायकुमारस्यमुखे
मिसंगल्यकुमारस्यजिह्वायांनिमार्ष्टीयमात्तेतितथैवमेधाजननंसर्पिःप्राशयेत्सतःनांमितिचकृततनांमितितस्मात्तेनैवमतिधनेस्यतमुखम
जुहोतिमेधांतेमित्रावरुणावित्यनयर्चासदसस्पतिमद्भुतमितिचकृततनांमितितस्मात्तेनैवमतिधनेस्यतस्तम
समालेनेनमादमाराचाल्नूः॥जननाद्यस्तीयोऽसौस्यस्तस्यतरीमायांमातःसत्विरस्यकुमारमाक्षामायास्तमितवी
तेलोहितेमृजलिहेतःपीतापतिष्ठतेःयमातायुविनावसनेनकुमारमाछायदक्षिणतउदंचंपित्रेप्रयछत्युदकु
म्भंशिरसमनुपृष्ठंपरिक्रम्यानरतोवतिष्ठतेःयजपतिपत्नेसुमीमइतिपप्यापन्नममीयेतपुत्रोजनित्यास्मधीत्युद
शिरसमनुपृष्ठंपरिक्रम्यानरतोवतिष्ठतेःपामेजलिहरयित्वाभिमुखस्यस्म
वेमात्रेमदापपयार्थमतपेतउर्ध्वंज्योत्स्नाःप्रथमोद्दिष्टएवतेषुपितापतिष्ठतेःपामेजलिहरयित्वाभिमुखस्यस्म १०
१० संपदद्वस्वदमसीतिसहतेघनुषादिस्तनीमुलस्यस्यपायांजननाद्दमारात्मेयुष्ठमातनात्मेसंवत्सरेवानामध
ला२ यकर्मप्रयस्तत्परिष्याभवतिपश्चादग्नेरुदगग्नेर्बुद्भेदुपावुपविशत्यथमातामुखिनावसनेनकुमारमा
छायदक्षिणतउदंचेकत्रेप्रयच्छत्युदकुम्भिरसमनुपृष्ठंपरिक्रम्यानरतउपविशत्युदगग्नेर्बद्भेष्वयजुहोति

प्रजापतयेतिथयेनक्षत्रायदेवतायाइतितस्यमुख्यान्प्राणान्संमृशन्कोसिकतमोसीत्येतंमंत्रंजपत्याहस्पत्यंम
सप्रविशासाविसेनेवमंत्रस्यघोषवदाद्यन्तरंतस्थदीर्घाभिनिष्ठानांतंकृतंनामदध्यादेतदेतद्वितमयुग्दानंस्त्री
णांमात्रेवेवप्रथमंनामधेयमाख्यायपयार्थंगोर्दक्षिणकुमारस्यमासिमासिसंवत्सरेसांवत्सरिकेषुवापर्वे
स्वग्नींद्रौद्यावापृथिवीविश्वान्देवानपजेतदेवतामिष्ट्वातिथिनक्षत्रंचयजेतविप्रोष्यजस्यपुत्रस्याभ्यां
पाणिभ्यांमूर्धानंपरिगृह्यजपघदावापितामहइतिविंघावुपेतस्यवागादंगात्सअश्मवसीतिपशूनांत्वाहिंकारेणाभि
जिघ्रामीत्यभिजिघ्रयपार्यमेवमेवावरेषांपशाज्येष्ठस्ययोपलभंगाग्निंयाल्लसीमूर्धन्यभिजिघ्रणंमूर्धन्याभि
जिघ्रणंआसप्रयातस्तृतीयेवर्षेचूडाकरणंपुरस्ताच्छालायाउपलिप्तेग्निरुपसमाहितोभवतितत्रैतान्युपकल्प
तानिभवंत्येकविंशतिर्दर्भपिंजूल्यउष्णोदकंकर्सप्सुरःक्षुरस्यादर्शोवाक्षुरपाणिर्नापितइतिदक्षिणतस्मान
उहोजमयःकृसरस्थालीपाकोयस्यापधाइत्युत्तरतोव्रीहियवैस्तिलमाषैरितिपृथक्पात्राणिपूरयित्वापुरस्ताद्उप

ॐ

Indira Gandhi National
Centre for the Arts

नमाराध्यपथ्वाद्गनेरूद्गगेन्ष्ठुद
निद्ष्पु:कृसरोनापितापसर्वीज्ञानिवेसयमालाप्रुविनाखसनेनकुमारमाञ्यापथ्वाद्गनेरुद्गगेन्ष्ठुद
भेष्ठुमाञ्चुपविशात्वयपल्लकारिष्यन्नवतिपथ्वांज्ञाऽ-वतिष्ठतेःयजपल्यापुमगात्सवितात्रुरेलतिसवितार
मनसाध्यायन्नेवितंमेदमाणः॥उसेनवापउद्केनेश्रीतिनपुन्मनसाध्यापंनुशोदककां:संमेदेमाणेदहि
णनपाणिनापश्चादापद्हिणाकउलिकाप्रुद्त्यापउद्नुगीवसइतिविम्रोदं:छोबीमोउवरं मेदनेनादशी
वोषधेमाप्रहेनमितिसमदर्भेपिजलीदाद्हिणापावेप्रुलिकापामभिशिराग्नाधिद्धातितावामेननिगद्दश्चदि ११
णनपाणिनोउवरेरुरोगृहीत्वा॥दर्भोवापिनिदधातित्वपितेमेनं:हि:सारितिपनप्रथावहस्पतेरितित्रि:अं
११ वमाइसमद्भें:सकृपनुपाद्विलसोनयापसेनयद्धिणानदुहगोमयेनिदधात्सनयेवावेताकउछलमेत
वातरोणउलिकापुदनम्रमतिलेखाग्निनिवर्तयेद्[illegible]मोवाणिम्मोमरर्धानेपरिगत्यजपश्चाप्रुवंनमद्गने
रिस्यतपवाहताखिमात्मगीपेत्रेणानुलोमउद[illegible]नेसस्तपकुशलोकारपंतिपपागोऋजुलकलमानदु

नतोत:कालोभवत्पादाघि:श्यात्रिपस्याचनुर्थि:शोदेपस्यानेऊर्द्धपत्नितसातिश्रोकामवतिनेनानुपनदेपुम्ाधपपेय

ह्गोमयेकेपानूलात्रणप:कल्वानिरवनेतिस्तवेहेकेनिदर्धेतिपवापिगोद्दिणार्णगर्भोत्र्ये ह्युपालणषु
पनेपसमेकाद्शेषुचत्रियंगर्भेद्वादशेषुवेश्पमावोऽशादर्थादूलाणस्यापुनेमाजपपुनेर्[illegible]पुवद १२
हृपेष्टमाणवकोभवतिमाणपेवेनेनदहमोजपतिकुशलोकारपंस्पाशावपेमलेकुर्वेत्पहतेनवासस्पाछाद
पतिदोमशाणकापीसोर्णान्यपोजसनान्यपोणपोरवाजानावृजिमानिकुंजकापातानक्षौमकौशेयनाःपाणीवेल्वा
शवत्पाद्ड:सोमदःशाणवावसनेष्वासनणस्पकार्पासेदत्रिपस्पाविकंवेश्पस्पेतेनेवतेराणिद्वाणिस्पात्स्या
नाम्पलाभेवासर्वाणिसर्वेषांपुरस्ताहोलापाउपलिसेक्पसमाहितोभवत्पडेनवंतपतइतिकृत्वापश्चादग्ने
रुद्गगेन्ष्ठुदर्भेषुपाङ्काचापवितिष्ठतेतेरणान्यावापदीभाणवकांजलिकृतानिमुखश्चावापंमुद्गगेष्ठदर्भे पो२
पुनस्पदहिणानोवस्यापमंत्रवान्जाभ्यलणोपामजलिकरयित्पुपरिष्टाञ्चावापंस्पमेदमाणाजपमागे
सवगन्माहितिशुलवर्षमाणमितिवाचपतिकोनामसितिनामधेयंपरछतितस्पाचापंपीऽभिवादनीयंनामपे

Indira Gandhi National
Centre for the Arts

दे॰ग्रामव ८

पेकल्पयित्वादेवताम्प्रपेतं त्वाबानतस्माग्रपेवागोत्राग्रपमपोवउत्सृज्यापायेजलिमावायोदहिलेन
पेकल्पयित्वादेवताम्प्रपेतं त्वावानत्स्माग्रपवाणोत्रग्रपमव्येवउत्सृज्यापायेजलिमावापदहिलेन
पाणिनादहिलं पाणिं संगृह्यगंहातिदेवस्यत्वेसवितुःसवेश्विनोर्वाहुभ्यांपूष्णोहस्ताभ्यांहस्तंगृह्णाम्य
सावित्रपेनमदहिलमावर्त्तपतिस्वपेस्याबृहतमन्वावर्त्तस्वासावितिदहिलेनपाणिनादहिलामंसमन्वा
ववप्रपानेतर्हितंनाभिदेशमालम्भेगर्भमिष्टसोम्युल्सपनाभिदेशमपकुरइत्युत्सृप्यहृदयदेशोऽभ्यालभ्य इति
हिलेनपाणिनादहिलामंसमन्वालम्भप्रजापतयेसापरिददाम्यसावितिसव्यनलयदेवापतायविश्वेदे
दाम्यसावितिपेनंसंप्रयतिप्रजलवायुस्यसावितिवमिथुनायेपेपेयानेककुम्भादीनास्वाग्नीरिणु
दउःस्वेनसल्यपप्राणेवायोउपविशाय्युतिमिथुदर्भेगुमस्याग्रणावकोदहिलमान्वकोमिथुनलक्ष्मायापेमुद
गवेत्वेवदर्भेस्वपेनेत्रिःसदहिलंमुञ्जमेखलांपरिहरन्त्याचपतीपंदुकृत्वामरिवापमानेस्वेनस्पगोस्त्रीति
वावापतिरस्यधीहिमोःसावित्रीमेभगवाननुब्रवीत्वितितस्मामन्वाहपञ्चेऽर्द्धशाममक्षेइतिमहामाहृती

हु॰२८ २१

अथवितृतानंकारांतानार्हंवास्मेदंडमपक्षुन्वावपतिस्वमवःसुमन्तंमाकुर्विपमेसंवरातिमातरमेवा
मेछवान्तिसुहृदोऽग्नावत्यावासेनिहितासुरावापोपमेदंनिवेदयतेतिछत्याहःशेषवाग्यतोस्तमितेसमि
धमादधात्यग्नयेसमिधमाहार्षपितित्रिःश्चमन्ताराल्लवर्णंक्षारलवणमितसंपातेसावित्रम्वरूपंप्यापंगो
दहिलम्॥६॥ ॥इतिग्निलस्यवेदिनीयःपपाठकः॥ ॥अथातश्चाद्प्रोवर्षलोतानेश्चाकरणेनकेशांतक
रणंव्याख्यातंप्रस्तवारीकेशांतान्कारयतेसर्वाण्यंगलोमानिसंहारयतेगोमिथुनंदहिलंआलम्ब्य
ब्रह्ममिथुनेदत्रिपस्याविमिथुनंवेशपस्पोवैवसवैषामजःकेशप्रतिग्राहापापनपनेनवापनपनेभ्यो
तेनलिहाहतेवासोनिमिथुनेनालंकारोनाचरिष्यतःसंवत्सरमुपनयेपेनार्हंवास्मेदंडमपक्षुन्नादिशासावा
कोधीनाभवाम्ब्रक्षीभमेवरस्पकोपानतेवजेपमेगुनमुपारिणाम्यांकोशीलवगंधांजनानिकानमवले
खनदंतमसालनपादप्रक्षालनानिदुरकर्तमपुमांसंवेलोमुकारोहणमतमौमउपानहोधीरणःस्व

तमहंनाम्निं

पविद्धिपमोचननितिमेखलाधारणमेव च वर्षद्वंद्वसमिधो दानोदकोपस्पर्शनमानर भिक्षादान्त्येतेनित्यधर्मागोदानि
तै॰ कव्रातिकादित्यव्रतेलोपनिषदश्रेष्ठसाविकाः संवत्सरान्नेभुसाप मातरुदकोपस्पर्शनमादित्यव्रतेनुचरन्त्येके पवंत्ये
कव्रास्मेसाभवेत्यादित्यपवनीतद्धेतेभ्यव्रतस्यारणमेनोपाभ्यवपत्यर्द्धजानुभ्यामगुरुसंयुक्ताः ॥१॥ द्वादशानह
नाम्निकाः संवत्सरानेवषड्भूपद्गलिविकल्पः संवत्सरमप्येके व्रतंनुभस्यपः रवैस्वच्छतामहान्नाम्न्यायापिरोरुक्षिब्राह्मणां
नवतिकुमारानुस्मेवेमातरः पापपमानाभ्याङ्गःयाध्वरीणांउवकावनेपारत्रिभवनाभवनेतितानुवनुसवनमुदकोप
स्पर्शनेनानुमुख्यपभोजनंप्रातःसापमुपस्थपाभोजनमासमिधादानाकृष्णवस्त्रः कृष्णभक्ष्याचार्याधीनोपप १३
१३ दाधीनपस्विनिष्ठद्विवासीतनन्तंवर्धितेनचोपसर्पच्छन्नेवर्षतंभूपादापःशाकर्पद्दतिविद्योतमानेभूपादेवंऽक्रूपाःख
सुपायचेर्याभवेतीतिस्तिनयेतंभूपान्युपानमहान्योपद्गतिनलकेरीपतिकामेदत्तेपस्पृशान्तेनाव्रमारोहस्याणसंऽशोप
सुपाधेयोभवेतीतिस्तिनयेतंभूपान्मुपानमहान्नोपइतिनलवेतीपतिकामेदन्तेपस्पृशान्तेनावमारोहस्याणसंऽशोप
लपस्पृश्यारोहेत्पाप्रन्यवरुह्योदकेसाधवोहिमहानाम्न्यइत्येवंरवलुचरतःकामवर्षीपर्जन्योभवत्यनिपमानामहास्मा

गासवनपयनदेसुरतेप्रचारितेस्ताग्रीयामनुगापपेदेवमितरस्नोत्रेमसर्वोवंनैतवैस्यापेविनापसंमीलितापानु
गावपेत्कैःसमवाग्रपिलासर्वोपधीःकृत्वाहत्वावधापपद्दिरणमाचार्यो हन्तेवसनेनपरिधाप्यसरिधाहन्तोनेवा
नुगावपेत्सरिपाद्वागपेतानभुंजीतत्रिरात्रमेहोनीत्रीवाःपिचारणेपतिष्ठेदस्तमपाध्याभ्येतरणेपरिनमुपसमाधाय
प्याहुतिभिर्जुहुयान्नमवेदपदग्निमास्यमादित्यव्रतस्यनहन्त्राहमन्त्राममेषाधीतिस्वरभिव्याप्येष्ठोतिरभिव्य
स्थमित्येवत्रिःसर्वाहिपानिकृत्वागुरुनभिवादपतेषामनुज्ञात्रिविसर्गो नत्वान्वेसोमनामावरइतिदक्षिणाःसप्प्यम
विकल्पसाद्योदयेनगुरुमित्येकेदस्यालीपाकस्तस्यमुदुमोहचंऽमापनजानहइत्येतपर्चासदसस्पतिमद्धुतम
तिवोभाव्योर्वीनुमस्वनीयेवंवःसर्वत्रावारिषतदद्यावेतेनारात्समुपागामितिनचविशेषमन्त्रमेनपर्ज्याडमेवो
भेःपावमानेपर्वदक्षिणाःसत्येत्याचार्योऽसपरिषत्केभोजपेत्सर्वानिवारिणांवापसमेतोऽयाष्ठसाम्नामहानाम्निके
नैवानुगापवनकल्पोव्याख्यातस्तच्चेतानिनित्यव्रतानिभवंतिनमृनामुपेयान्नपक्षिमांसंभुंजीतनेकधान्यमेकदेश

स्कं० ३

मेकवस्त्र व व नैयेद्ध नाभिराद्भिरुपस्थ्योदेशा नात्यमतिनमन्मेयश्मीयान्नवेवे छवणादित्येषो॥ ॥श्रेयपदी
मेकवस्त्रं वव नैयेद्ध नाभिराद्भिरुपस्थेत्यादेशानात्स्म तिनमन्मेयश्मीयान्नपैवे [illegible] सामस्मिर्णा वसामः ॥नानं वरुण
ःहस्ते मे पाकरणं आहतिभिर्दुत्वाविध्यानीः सा विश्रुनु व च ने प्रथा पव य ने सा म स्मा भिर्मो व सा म नः ॥ नानं व रु ण
[illegible] त्यादित्युदसोधीस्य पार्थमदत्त धानामदर्पति धानावंतकरभिणाभिति अग्रान्नतिदभिक्रान्तोग्र स्मकारित्व
[illegible] यावीतो दकोः संविते मेतानुवा [illegible] समनुगेयाःकारपत्सा विभ्रमहः कादं उदगयने च पदिशीः ॥ तत्रिमुभय
तग्के [illegible] मां वार्यमिणं वादकोत्सेच नमुभय [illegible] मेकउपाह त्येत मासा [illegible] कोदे तेने घीमुस्न जेति १४
याज्ञाद [illegible] माल्लिकुम्य मास्मा यो न व मेहनोपास्त्या [illegible] पव्य द दाः [illegible] नावार्यः [illegible] तर्पये मुस्ति
१४ स्मृमुपाकरणं [illegible] माम्राउनरुपाकरणाद्ध्वं सोविषुस्तनधिलुष्टंचितेव्याकालमुत्का पानमपिवलन्ये ति
[illegible] पसर्गेषु निर्धानेनाष्टकामानामामुना [illegible] ते ज्ञैमासीकुचतिस्यकुर्वीत्यकाल्न्यामामा [illegible] वाहोरा
त्रः [illegible] चारित्यि वे ते त्वं च भमिपतो [illegible] मावार्य उपसन्नेल्व होरात्रं [illegible] तवादितस्द्दिनातिक्रान्ते पुनलो ल

[illegible]

[illegible] वाराते स्वयाः द्वेत कुलपत्या: मापक्षिनंदच्मामधामयो म तीवि [illegible] स्मादृतिभिर्दुत्वादुत्वा [illegible]
[illegible] चारीनो स्वयाः [illegible] कुलपत्याः [illegible] नवकर्माकोस्याहि ववनेषु स [illegible] मुदितः [illegible]
नोदनसवितरित्ये तामवेन पदमापरांचित्य [illegible] पवनगति [illegible] नालिस [illegible] योजये दालभ्य [illegible]
दृष्य [illegible] तद्विपश्यपाव्यस्यर्त्तु [illegible] दियमित्यतामामा [illegible] सविग [illegible] वनमुल
सलेवारिवेदमधीत्योपन्या [illegible] रवनुज्ञातो नराज्जुर्वीतासेगं [illegible] पदाति [illegible] पुर्दग [illegible]
नः [illegible] चार्थकुलस्यपरिपूतं भवति [illegible] ततरानपः प्रविशाय
बधि [illegible] त्रीणि [illegible] वीरक्तानि [illegible] मानम भिविंचतिप
मंजलिम [illegible] पदेमोधारं पदयाकुरं पद [illegible] तमितिचयोरोचनस्ता [illegible] पन्नाज [illegible] छि [illegible]
तासेत [illegible] लिपमकु [illegible] तमिति चन्नसौ [illegible] मुपतिष्ठेतो [illegible] मिति [illegible]
तिमार्च [illegible] पालितावि हर [illegible] सात्मनु [illegible] फलाम व [illegible]
वि०

Indira Gandhi National
Centre for the Arts

पित्वास्वदं नुत्काके शाम्भुरोमन्नरमानिवापर्यान शिराववर्ने ॥ स्नात्वालेकसाहतेनासमीपरिधापनजमावध्नी
नम्नीर सिमधिरमस्येतिनेमोस्यानपतेमा मिलुपानेहोगंधर्वसीतिवेलावंदंउन्कास्याचार्यः सपरि बलनमेता
चार्यप्रतिबद्दमीहलेपदमिवचेदुषः प्रियोवोमयोसमिलुप्ययविम्रपम्भुव्यो न्यामासम शान्तोष्टापिधानानेकु
लीत्यगेननमः चार्याहिये शोगुन ॥ यप्रपसनम्यपदसीकूवरगाहचाभिमश्रादनस्येवीहेगोहिरस्याइस्याः
स्यातानेजपदजेतानीस्यातिष्ठतिशाहः दक्षिणप्राप्रपदतिगमावत्योपधास्तुपयातायाधेमितिनीकीहल्लेपाः
॥ वासन्तुर्हदकशीलोस्यादितिसमस्नाद्धूशः स्त्वेनेस्याचार्यः वरिसेचदमेनाजानेत्योम्यावहसमिछन्नेपु २५
२५ ग्यानरजस्वलयानसमानञ्जीनापरयावाशीप्रपन्नमन्नेजुंमीतनविपर्धनपर्युषितम्नयेशाकमाः सपरवपिड
विकारम्योनवर्णलिभावेन्तोपानहोस्वपः हरेन्मोदानमवदेनफलानिस्वपम्रविन्दीतनागंधाः सजेधा
रयेदम्याः हिरण्यसनोनमासेमाः ॥ स्वातितिमाचेपेद्रदमिथुतावध्या यावियरिहरे ॥ मेत्रमितिद्यातेत्रेतेमपः

स्नातकाभवंतिविद्यास्नातकोव्रतस्नातकोविद्याव्रतस्नातकइतितेषामुत्तमः श्रेष्ठः तुल्योपूर्वीनाइंपरिदधीतेनेकं
परिदधीतनमनुलस्यनुतिमपुत्रीतनाहदेवृतेनावृषीननाश्नुतः श्नुततः स्वाध्यायविरोधिनोपोनुसरेजेनेलपावनि
वासानेदिधारयितेनत्वक्तमारोहत्प्रतिसाधयामातरंव्रजेन्नेकोनवपदेसहनकास्त्यागामपविशे ५८
२८ नवानेनुचरम्दंतानिसमारतवृतानियानिवामाष्टाविंदध्युः ॥ ५ ॥ गाः प्रकारमामानामनुमन्त्रयेतमाम
विश्ववतावीर्यदतिमयागताइमानधुमतीमपानितिपुद्विकामः प्रथमजातस्पवत्सस्यमाप्रान्नुःमलेनाजि
हृमालेनादमुलियनितिगरे ॥ गाः प्रेषमितिपुद्विकामपवत्सेमजातामुनिश्चुपांगोष्ठेतिमुपस्थापा
यविलयनेजुहुयात्सग्रहगानमानेतिपुद्विकामपवत्संमरूजानामाेउदुंवरो मानिनावत्सन्निपुनपातेतन्न
हणाच्चेरोतिपुलवाकृपञ्चिमानुवनेमसिसाहलामितिहलानुमन्त्रयेतलोहितेनस्वधितिनेतितंतीष
५१ सोमानानवदस्यांवानुमंत्रयेतयेतेतीगवामातिकेतेनेनाम्पहरहः हत्यानिमवेतिनिष्कालनप्रचरानंतरी

रग्निपश्चेन त्रिःपर्याणमिदमिन्द्र स्वाहेत्यग्नये प्रजापतयेऽनेनाम्वयश्चो व्याख्यातं

विहरणमिति तेषां यज्ञोपायसंस्कारः ॥ १ ॥ अथातः कर्मणोऽग्निमास्यं ॥ १५

यमवसरोऽदेवतानामग्न्याधिकोऽग्नेरभ्युदानं गवां गेरभ्युदानं गवां ॥ ६ ॥ अथातस्त्रैयम्बकं कर्मपौर्णमास्यां

कृत्वा पुरस्ताच्छालायां उपलिप्य शालाग्नेरग्निं प्रणयेत्यामितश्चत्वारि पालि लिपातिं दिश सा धिकमग्ने

ग्नेः कपालमाधाय स कृत्संगृहीतं यवमुष्टिं लाजान्युपदहन्यस्मादग्नेरहं रखले हिरण्यपिव्वाव हत्युद्धवरं

ॐ॰ कृतीसत्हनं त्वा चमसं पूर्णमपि धाय संगृहीते निदधाति दक्षिणपश्चिमेऽग्नेस्तेराग्नेः सवरास्तमि

तेचमसं दर्भाग्नालाग्रं पूर्वाति प्रणीतस्याग्नेर्दक्षिणतोऽत्र चवलिन्निर्वपति पश्चाद्दक्षिणस्यां नपन्नेवलिरित्युपनिन

१६ योसत्कृत्वाऽर्थं उपलिप्त उदकं निनीय वलिं निर्वपति पश्चात्परस्पचमसदर्भाग्नाभ्युत्क्षपनाद्वैव दक्षिणे वृक्षे

पात्रं यथावलिं न परस्यती ति सर्वे वाक्संयतास्त्वचमसे दर्भाग्नाभ्यानतिप्रणीतस्याग्नेर्दक्षिणतः पश्चादग्नेर्मोक्ष

वमुद्दीचीपयालिंगमथ्याव तीमानः सर्वेणाश्चषमग्नावोप्यानतिप्रणीतस्याग्नेर्दक्षिणतः पश्चादग्नेमोन्सु

ॐ ॥ पालीम्मतिष्ठाप्य नमः रुद्राय उत्पत्तमंत्रं जपति प्रदोषे पायसं स्वस्त्ययनं रुद्रपाशुपतिरायावित्वादेतत्

जपतये विश्वेम्यो देवेभ्यः स्वाहेति स्थालीपाकावृतान्यत्तरतोऽग्नेर्दर्भस्तंवं समन्तेऽभितिष्ठाप्य तामारामेत्य

तेमये जपति पाः संधाः समधत्तेति चरुस्तेनो हृतमलंकारयित्वा नवपात्रे पिधाय निदधात्यहरहः स्वस्तीः

नहीनहःस्थानं प्रागहोमादाग्रहायण्याः ॥ ७ ॥ अथ श्रवणापौर्णमास्यां स्थालीपाकं पायसं स्वस्त्ययनं राजस्व

कृताद्दनो मिश्रावरुणं निमथ्यमानं मानस्तोक इति द्विर्दर्भागानामभिजुह्वं रुचकाम्याः सोत्सेतत्स्तम्भमिति मिःस्था

लीपाकावृतान्यत्तरतोऽग्नेर्दक्षिणमग्निपर्याणि पयालग्नानवेद्यपितास्वयमवदेतत्तन्त्रं चरुं दधि हृतं पुरस्ता

क्षुक्कपुस्तरत्प्रथमशारदः शातं जीवेम शरदः शतमिति ग्रासनान्मोजयित्वास्वयमनुत्तानानुग्राह्य मेलितसर्वा

बधिमिश्रानावभीत्स्वस्त्ययनार्थे सापगाः रुद्रातवेमा शपित्वा सह वत्सा वासप्यलस्वस्तिहासां भवति न

वपलेपायसम्बद्धरेदाग्रनस्तस्य पुत्र्यो हविराहुतिं हुत्वा चतस्रनिराज्याहुतीभिरभिजुहोति शालामुधाय

त्येतसूत्रस्थितिं स्थालीपाकाद्यन्तान्यद्वित्तिरु... [illegible]
[illegible] ...परिष्ठाय्य ... [illegible]
...नित्वत्सरस्थाप्य ... [illegible]
...यवानामनि:... [illegible]
...सम्भवात्तनम:... [illegible] २८
[illegible]
२७ [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Indira Gandhi National Centre for the Arts

ज्जुहोति स्थालीपाकावृतान्यत्तेष्वाज्यं ह्विरुक्तं मायागोस्ता संधिवेलां समीपं पुरस्तादग्नेरवस्थाप्योपस्थितापांजु
कूष्माघस्मा वः सध्माय तेतिजुताचानुमंत्रयेत्तानुलामानामन्यतानिति प्रवमतीभिरङ्गिराभेदश्चकाैधेलाजु
कांचोत्तामिस्यूस्यूकेन परिहरेत्स्यरिवाजपतिः कविरित्सपः पानाप द्यास्मिन्नमोचमधस्तात्सेशार अस्ति वदात्तेद
वेष्मो ह विरित्स येनानुरत्युत्स्य प्रसंज्ञप यंतिमाकुस्थिरलमुरकमंदादेयदेवेस्यद हिलण्यारसंमम कंहीविते
वसेसंज्ञमायानुजुपाघस्यशुमायुमश्लोतेति पत्नीचोदकमादाय पयाः सर्वाणि शेलाः लिप्तालये परदेवाग १८
नाभिंपविज्ञेस्मे तर्दोपानुसोममाकूस्थवपामुद्धृरं तिलाः ग्रारबाविशारवयोः काष्ठुपोरवसम्पाम्नुसमग्रपघेत
१८ च्युतिलापं विमासवघेतिवू पाघयानम्ताम्नेमसिः शेलितेगद्धधृतामपिधार्यादग्नुकास्यस्थलमभिधारयेत
स्थालीपाकावृताव पामवदायस्विष्टकृदादलाचाश्चकापस्यो हेतिजुहोति स्थालीपाकावृतान्यत्स्थालीपा
स्थालीपाकावृतावपामवदायस्विष्टकृदादलावावश्चकापस्यो ॥ ॥ अनुग्रहरवेवपामपत्यै प्राचीमेकस्थलीमग्नी
कावृतान्यत् ॥ १ ॥ ॥ इति गोभिलसूत्रे तृतीयः प्रपाठकः ॥ ॥ अनुग्रहरवीवपाम पत्यै प्राचीमेकस्थलीमग्नी

चीमितरामवघेत्स्ववदानानि सर्वाणि गोभ्यो न्यत्रयामावसकाः लोमन्यवानां स्वकांप्रत्यक्षकामपनिदध्यात् त्रस्मिन्नेवा
ग्नेस्प्रपयेदोदनचरुं चमाः स चरुंच वपग्निहोत्रणप्यामदद्विलणमृतपुवेष्णुतानमभिधार्योदग्नुद्वास्यप्रत्यभिधारये
त्ः सेरसमवाप्लिश्यप्लशारवावतिप्रस्तरे वदानानि कृत्वा स्थालीपाकावृतावदानानो काः सेवघतिस्विष्टकृत
स्मरपसत्रेरा कस्य सक्लिवमात्रमवदानैः सह श्वेवाम न्यत्वेनुग्रहीलमाज्यं शहोत्वाष्टर्चं प्रथमपानुपादग्ना
वनिरितिस्वनीलात्स्थीपमात्रमवदा पद्धिलीपरती पाप्यं नुहोत्युत्तरस्याः स्वाहाकारं दधासेव मध्याचोत्ते
नुर्थीपिवमीप्याः वल्लि समभीप्यांवेत्रापमरदामसोविष्टकृतमवष्याम्नुकुपाघगुवाम्लस्पसेभारतमस्याद
तिपमुनेव कुर्वीता पिवास्थालीपाके कुर्वीताथिवागोग्नीसमाहरेदपिमारणेनकलपुवाधापञ्चपादघामेषकेति
नलेवनकुर्वीत नलेवनकुर्वीत ॥ १ ॥ अस्तलेमान्वष्ट कपमपरत्वोवादहिलणद्वेषमुख्लेशारवारपतितपायत
नथामुखेः कस्यचतुरवदाघेन्सत्रमाम्मलाडुपसंवारउत्तरार्द्धपरिवर्तस्यलहरंसंकल्यानिप्रग्यपंतिपञ्चा

Indira Gandhi National Centre for the Arts

दनकलवलहः कपिलासकृत्संगृहीत्वा हि मुष्टिमवहत्तिसमात्तरा श्रा पात्रीपदाविनुमास्युः सम्बेदवस्तुक
लीकृतान्कुर्वीतापामृष्माखसकेभ्यो मा स्वपिण्डमवहृत्य नवापाः स्वनापामभ्युक्षः छदयेपयामाः लाभिघाराः
विदाम विष्णवीतिनतस्मिन्नेवाग्नो श्रपयित्वोदनं च स्वमाः स्वरूं वपत्प श्रेत्वामापास्वयमुदग्वधृतावभिघ
र्यदह्लिलोदास्यनमस्याभिधारपुद्वदिरणार्द्धपरिवृतस्यतिस्रः कर्षूः खानयेत्सर्वोपक्रमाः सोदर्ज्ञापामास्वनुतं गु
नरत्विवोस्तपावखोनाः स्वेषा स्वाः पुरस्तात्प्रेतदर्भ कृत्वाग्निं प्रणयंति मारणाकर्षूः पश्चाच्छुस्पल स्वलनिदधाल
१९ मृदा छिन्नेदर्भ मुष्टि स्तृणाति कर्षूश्च पूर्वोपक्रमाः पश्चाल्कर्षूणां स्वस्तरमास्तारयेद्दक्षिणाग्रेष्कुशोदधि १९
णमवर्णवनीवापद्धानमासाद्याहरंतमेकैकशः सम्पाकुमनुवहस्त्यास्योमहस्तेकः सदर्भमुदकानि
तिपत्नीवर्हिषि छिनालोनिधायस्यगरं चिनछिन्नस्याचेवाजननेनिधाय त्रिसोदर्भपिन्नलीरंजतिसम्यतरा
त्रिलेवापकसपेत्सोमदरां च मन्योदेकाग्नतमणन निधानपुरमाद्र्दक्षिणावानुपवेश्य ॥ दर्भान्स्पृष्ट्वा अपः

रुक्षितिलोदकं ददाति पितुर्नाम गृहीत्वासावेतत्ते तिलोदकं ये चात्र त्वामनु यांश्च त्वमनु तस्मै ते स्वधेत्यप उपस्पृश्य
एवमेवेतरयोस्तर्पणं धानतनोकरिष्यामीत्यामंत्रणः होष्यतः कुर्वित्युक्ते कः सेवस्त्समवदायमेकत्रोपघाते
गुरुपास्तवा सोमाय पितृमते स्वाहा अग्नये कव्यवाहनाय स्विष्टकृते ॥ याम्लत कुर्हुत्वा वीनावीतिनाथा
ग्पतेनधृत्स्य सव्येनपाणिनादर्भ पिंजूलीं गृहीत्वा दक्षिणाग्रस्लेखामुल्लिखेदपहता असुरा इति सव्येनेव पा
णिनोल्मुकं गृहीत्वा दक्षिणार्द्ध कर्षूणां निदध्यादेरूपाणि प्रतिमुंचमाना इत्यथ पितृन्नावाहयेदेते पितरः
सोम्यासः इत्यथोदपात्रालक्षपूर्निदध्यात्सव्येनेव पाणिनादपात्रं गृहीत्वावसलवि पूर्वस्यां कर्ष्वां दर्भेषु निन
वलिं तु नामगृहीत्वासावेवनेनिक्ष्व ये चात्र त्वामनु यांश्च त्वमनु तस्मै ते स्वधेत्यप उपस्पृश्य एवमेवेतरयोः सव्ये ३५
नेव पाणिना दर्भेषु गृहीत्वा सन्नीतात्स्थीपमात्रमवदायावसलवि पूर्वस्यां कर्ष्वां दर्भेषु निदध्यात्पितुर्नाम गृही
त्वासावेतत्ते पिण्डो ये चात्र त्वामनु यांश्च त्वमनु तस्मै ते स्वधेत्यप उपस्पृश्य एवमेवेतरयोर्पिंडनामानि निधायस्वधा

तापित३

पितृभ्यः पृथिवीषद्भ्य इति प्रथमं पिंडं निदध्यात् स्वधा पितृभ्योंतरिक्षसद्भ्य इति द्वितीयं स्वधा पितृभ्यो दिविषद्भ्य
इति तृतीयं निधाय जपत्यत्र पितरो मादयध्वं यथाभागमावृषायध्वमित्यपपर्यावृत्योच्छ्वासादभिपर्यावर्तेत
नाजेपदमीमदंत पितरो यथाभागमावृषायिषतेति सव्येन पाणिना दर्भपिंजूलीं गृहीत्वावसलवि पूर्वं स्पांक
ष्ठीं पिंडे निदध्यात् पितृन्मार्जयध्वं सासावेतत्ते ततजे ये च त्वामनु याश्च त्वमनु तस्मै ते स्वधेत्यप उपस्पृ
श्य एवमेवेतरयोर्लघांस्तेलतपात्रान्स्थ पनिह्नुते पूर्वस्यां कर्ष्वां दक्षिणोत्तानौ सव्योत्तानौ नमो वः पितरो जी
२० याप नमो वः पितरः शुष्माय पितनि मन्यमानाः नमो वः पितरो घोराय नमो वः पितरो रसाय नमस्तु २०
माय नमो वः पितरः स्वधायै नमो वः पितरो मन्यवे नमो वः पितरो नमो वः गृहान्नः पितरो दत्त सतो वः पितरः दे
ष्मेति गृहानवेक्षेत एतद्वः पितरो वास इति पिंडेषु वासो निदधाति सव्येनैव पाणिना
सूत्रतंतुं गृहीत्वावसलवि पूर्वं स्पांक ष्ठीं पिंडे निदध्यात् पितृन्मगृहा सासावेतत्ते वासो ये चात्र त्वानुयाः

सव्येनैव पाणिना दर्भं गृहीत्वावसलवि पिंडान्प्रति
श्च त्वमनु तस्मै ते स्वधेत्यप उपस्पृश्य एवमेवेतरयोः सव्येनैव पाणिनोदपात्रं गृहीत्वा पितरो नमस्ते तिलोदकेनानुषिं
चेदूर्जं वहंतीरिति मध्यमं पिंडं पत्नी पुत्रकामा प्राश्नीयादाधत्त पितरो गर्भं कुमारं पुष्करस्रजमिति अपां त्वौषधीनां रसं प्राशयामि भूतकृतं गर्भं धत्स्व इति सप्तु
त्रभावस्यामग्निहोत्रहविषा ज्ञातवेदाः स्रुक्स्रुवमपि रक्षस्तपंति देवा आलिप्स्यंतास्तमभिलिप्स्य प्रस्तु
पिंडान्सादयेत् पितृभिर्नित्य आलिप्तं ... स्थापयेत् अग्नौ प्रहरेद्धोमं मंत्रेणैतिर्षु पुण्यानामापस्मर दक्षिणमुपचार
वितं ... लिङ्गं ... पितृयज्ञो ... पित्रः स्याद् ... पितरः ... दत्त्वा
पयेत् तिलाश्च ॥ अन्वष्टक्यं स्थालीपाकेन पिंडपितृयज्ञवत् ... अर्थ ... पितरः दत्त्वा
... विषं स्वारग्नेरनुविधाति प्रणीपः शालाग्नावनाहितं ... कर्तव्यमाद
कार्यमाशीर्नः दक्षिणाग्नौ हविः संस्कारेणेन तस्वे ... अति ... पुरमिन निरुवान पुर पाणौ नो वा दक्षु
दक्षिणतो गतः स्थापनेनानोऽग्नुकनिधानेन स्वस्तरोनाजनाम्यं जनेन ... निरूप्य ... पाणौ नो वाक्षु
निदध्यान्माध्यावृत्यमध्यमान स्थालीपाकस्तस्य जुहुयात् ... स्वाहेति जुहोति स्थालीपाकस्य तान्यच
जलमन्वाहार्यपचपितृदेवत्यं पुरुषं वहवपा जातवेदः पितृभ्यः इति वपां जुहुयाद्ववेदवत्सं पुजातवेदाव

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] २१
२१ [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

मध्ये सर्वो न लक्ष्या हतपः प्रजापत इत्युक्त [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] २२
२२ [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Indira Gandhi National Centre for the Arts

वास्तुक्षपरस्पधस्तास्र्ङ्गनमेवस्तणइति हविमाज्यद्वौ वावीभोहरह निरूढप्रयोगः संवत्सरे संवत्सरे नवपद्धौ
पोर्वो ॥७॥ स्वस्तागनकार्यैकर्मेतारहुतां विष्णुयाग्निद्वैगव्यामान्निपुस्मवनुष्प्यग्निमुपसमाधापहुपे
राकरस्पैकेपां जलिमाजुहुयात्स्वाहुत्ताम्यवस्तुवनपधीस्मद्धुमुतीसमाणोदेवजनेभ्यतिर्यङ्तरजनेभ्यो
गोऽवहन्मागोनवधहमाणः वसेस्तारतान्याग्नीघाद्रुवेतेरमातेलहस्वस्त्यपनेवशगभोवारवश्वेति२पग
कुलीखीहिपवहोमोवघुजोत्स्यस्पाला निपसादमिछत्तेमेनित्यप्रयोगएकाहर्पोपापर्वमाजधुतेदेवर्मेलि २३
२३ पोर्लीमास्याःपराभोरवदिरपांकुशानेजुहुयादप्रकाशमयापशान्वधकामोपापरंयाहोदघ्नामाग्निक्रूस्मवत्तु
अप्पपर्वमेवारपेवगामपृष्ठडिलेपतावावोध्यागाराग्नेत्रेमनतमानुउसेसवितस्पनजुहुयाज्वलेत्पोव
दशाणामाधमेमेवराधोनमावंकर्मेपावद्वेरत्पुविछिन्निकामोहा(देशोमपात्मापप्रानेजुहुयान्यिरा
ओवाविलःपापहामजुहुयादिदमहविमविश्वकर्माणाधितिवाललतलेनेयोफेलानेपमितेरेभ्यःपप्पभ्यःप्रभी

हामोपजनीयप्रयोगइज्ञामयदादितिचपशस्कामःरघोसहापकामउत्तरो ॥८॥ उत्तमाधिपत्यका
मोपरात्रमनुसोऽडवरात्स्रुवचमसेधमातुपालत्पधिस्ताघाद्धिदध्नामामाग्निक्रम्पवत्स्वपथग्निमा
समाधापास्मात्प्रनमिमुखेनजुहुयादन्नेवापकश्चिदस्यःश्रीअणवतिवास्तस्पधनेमेवतिग्नामेतलीयागो
लुपशुकामोविद्रुपमानेवीधप्रतिभपधनिधसृधमानोगंपीन्वधीतोपत्स्पसनेवतःस्वाहाकारान्तभिः
सहापानोवस्वस्त्यपनमावितसहस्रकामोहुतनत्कोडुतिसहस्रंजुहुयात्पशुकामोवत्साभिमुनयोउशीवा
उतिसहस्रंजुहुयाद्विमिथुनयोःहुदपशुकामोरत्पविछिन्निकामःकेवलोत्मापपानजुहुयात्स्वेयस्वाग
जुहुपिपासाम्माःस्वाहेतिमाभेधीनेमपशबोतिविश्वयमारक्षमप्रिरम्पुहनजेपेत्तुरमपोप्रतिसनोकःसंधेधा
नेवलापोवेणपंदस्मुपनिदधीतस्वस्त्यपनार्थःहनेत्सपनिणाविधिविर्षिमितेरामप्रिरम्पुहनजोपेत
शत्नोवक्षिकोयेदपराहस्तातालोछमाहस्पेवहापसनिदधातस्पपर्वाहमाःसृभिःपरिविकोजपेत ॥८॥ उ

Indira Gandhi National
Centre for the Arts

नरतोगांवच्छापतिष्ठरन्नहंलाउग्रवासमेतीदमहमिमांपद्यांविराजमन्नाघास्याधितिष्ठामीतिप्रतिति
ष्ठमानोजपेपद्यत्रेनमहंपिष्ठतंस्युर्यदवोहंयेपुविष्ठरपाद्यार्ध्याचमनीयमधुपर्कानेकेकृशस्त्रिस्त्रिर्वे
दयरन्गाभेवधारिस्युदंचेविष्टरमास्तीर्याध्युपविशेदाचेत्स्यधगृह्यांपादयोरन्यंपतोदक्षीतिसपद्म्ये
नसव्यंपादमवनेनिजेइतिसव्यंपादंप्रक्षालयदक्षिणंपादमवनेनिजइतिदक्षिणंपादंप्रक्षालयेत्सर्वेम
न्यमपरमस्मिन्निच्छुमोजोदेमाग्नेऽस्पराद्विरसीत्यर्घ्यंप्रतिगृह्णीयाद्यशासीतिमधुपर्कंप्रतिगृह्णीयाद्य २४
२४ शसोभक्षोसिमहसोभक्षोसिश्रीभक्षोसिश्रियंधेहीतित्रिःपिबत्तस्मैचतुर्थंभवस्त्रानिमार्दयेतास्य
धात्मणायप्रदयादाचांतोदकायगोरितिनापितःस्विधूयान्मुञ्चगावरुणपाशाद्विषंतंमेभिधेहीतितं
जेतमुष्यचोभयोरुत्सृजगामत्तुतृणानिपिबत्तूदकमितिब्रूयान्मातारुद्राणामित्यनुमं[illegible]त्रयेतान्म

मपि २

श्रीगणेशायनमः॥ॐअथातोगृह्यावर्ताणुपदेक्ष्यामोयज्ञोपवीतिनाचांतोदकेनकृत्यमुदगपवर्गंप्रवर्गस्य
हतिप्रागावर्तनादनःकालंविद्याद्यथादर्शंचसर्वांल्पन्वासार्धमपवर्गेमिल्पमोजनंयथाप्रातिकृत्वा
संविदमधीत्यांत्याःसमिधमभ्याधास्य—यापावापाणिजिघ्रक्ष्वनुगुप्तासप्तस्याहत्यप्रागुदक्प्रवणंदेशं
समंधापरिसमूह्योपलिप्यमध्यतःप्राचीलेखामुल्लिख्योदीचीं चसंहतांपश्चात्मध्येप्राचीस्तिस्रउल्लिख्या
मुहे[illegible]

Indira Gandhi National Centre for the Arts

प्रति

३२५६

त्रयज्ञोत्कृष्टतेष्वधिपतः षड्यो अर्हा भवन्त्याचार्य ऋत्विक् स्नातको राजा विवाह्यः प्रियोऽतिथिरिति सं ॥
वत्सरानर्हयेयुः पुनर्यज्ञविवाहयोश्चअर्वाग्यज्ञविवाहयोश्च ॥ १० ॥ ॥
॥ ॥ इति गोभिलीयसूत्रे चतुर्थः प्रपाठकः ॥ ४ ॥ श्री ४ श्री ४ ॥ श्री ४ श्री ४ श्री ४ ॥

२५

२५
Indira Gandhi National
Centre for the Arts